

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.5.41>

POJĘCIE, ISTOTA I HISTORYCZNE UWARUNKOWANIA PROWADZENIA TAJNYCH POSZUKIWAŃ ŚLED CZYCH W WARUNKACH SPECJALNEGO TRYBU POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO

Ihor Khomenko

student Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-1742-8428

khomenko.ih@gmail.com

Adnotacja. W artykule zbadano i przeanalizowano istotę prowadzenia tajnych działań śledczych (poszukiwawczych) w warunkach specjalnego reżimu prawnego postępowania przygotowawczego, które polega na ustaleniu podstaw warunkujących określone procedury postępowania karnego podczas tajnych działań poszukiwawczych śledczych, treści działań, uzyskaniu pozwolenia na ich przeprowadzenie w warunkach specjalnego reżimu prawnego (który jest ustalany przez odrębną ustawę na określonym terytorium), podmiotowym składzie organów (osób), które podejmują decyzję, wnioski i udzielenie pozwolenia na przeprowadzenie tajnych działań śledczych (poszukiwawczych). Konieczność wprowadzenia tajnych działań śledczych (poszukiwawczych) w specjalnym trybie postępowania przygotowawczego wynika z ekstrapolacji wpływu różnego rodzaju sytuacji nadzwyczajnych (trudności w funkcjonowaniu organów ścigania, zmiana sytuacji na określonym terytorium, niemożność przeprowadzenia czynności procesowych) w postępowaniu karnym, w wyniku czego sędzia śledczy traci obiektywną zdolność do wykonywania swoich obowiązków funkcjonalnych w postępowaniu karnym w wyznaczonych przez prawo terminach udzielenia zezwolenia (decyzji) na prowadzenie tajnych działań śledczych (poszukiwawczych), w wyniku czego te funkcje pełni szef organu prokuratury.

Słowa kluczowe: tryb prawny, warunki szczególne, postępowanie przygotowawcze, specjalny tryb postępowania przygotowawczego, tajne czynności poszukiwawcze, prowadzenie tajnych czynności poszukiwawczych.

THE CONCEPT, ESSENCE AND HISTORICAL CONDITIONS OF CONDUCTING COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS IN SPECIAL REGIME OF PRE-TRIAL INVESTIGATION

Ihor Khomenko

Applicant at the Scientific Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-1742-8428

khomenko.ih@gmail.com

Abstract. The article is devoted to examination consideration and analysis of the essence of conducting covert investigative (search) actions in the conditions of a special legal regime of pre-trial investigation, which consists in establishing the grounds that determine certain criminal procedural procedures in conducting covert investigative (search) actions, the content of measures to obtain permission for their conduct in the conditions of a special legal regime (which established by a separate Law in a certain territory), the subject composition of bodies (persons) that make decisions, petitions and grant permission for the covert investigative (search) actions. The need to conduct covert investigative (search) actions in special regime of pre-trial investigation is due to the extrapolation of the impact of emergency situations of various types («blocking» the work of law enforcement agencies, an increase in the level of the criminogenic situation in the territory where a special legal regime has been introduced, the impossibility of conducting procedural actions) on criminal procedural activity, as a result of which the investigating judge loses the objective opportunity to perform his functional duties in criminal proceedings within the time limits established by law regarding the granting of permission (decision-making) for the covert investigative (search) actions, as a result of which the specified functions are performed by the head of the prosecutor's office.

Key words: legal regime, special conditions, pre-trial investigation, covert investigative (search) actions, conducting covert investigative (search) actions.

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ІСТОРИЧНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО РЕЖИМУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Ігор Хоменко

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1742-8428

khomenko.ih@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто та проаналізовано сутність проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах особливого правового режиму досудового розслідування, яке полягає у встановленні підстав, що обумовлюють певні кримінальні процесуальні процедури під час проведення негласних слідчих розшукових дій, змісті заходів отримання дозволу на їх проведення в умовах особливого правового режиму (який встановлюється окремим Законом на певній території), суб'єктному складі органів (осіб), які здійснюють ухвалення рішення, клопотання та надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Необхідність запровадження проведення негласних слідчих (розшукових) дій в особливому режимі досудового розслідування обумовлюється екстраполяцією впливу надзвичайних ситуацій різного виду (утруднення діяльності правоохоронних органів, зміна обстановки на певній території, неможливість проведення процесуальних дій) на кримінальну процесуальну діяльність в результаті чого слідчий суддя втрачає об'єктивну можливість виконувати свої функціональні обов'язки у кримінальному провадженні у встановлені законом строки щодо надання дозволу (ухвалення рішення) на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, внаслідок чого зазначені функції виконує керівник органу прокуратури.

Ключові слова: правовий режим, особливі умови, досудове розслідування, особливий режим досудового розслідування, негласні слідчі розшукові дії, проведення негласних слідчих розшукових дій.

Вступ. З 2014 року, від початку завуальованої, а потім відкритої збройної агресії російської федерації в Україні – досудове розслідування на основі існуючих норм КПК України значно ускладнилося, оскільки механізм його реалізації передбачав функціонування в «нормальних» умовах, що зумовило необхідність формування нового механізму досудового розслідування в умовах особливого правового режиму. Потреба в суттєвому удосконаленні нормативного регулювання торкнулася ряду положень кримінального судочинства, обумовило прийняття ряду нормативно-правових актів, якими внесені зміни до порядку здійснення досудового розслідування. Поступово було визначено особливості підслідності, підсудності, специфічний процесуальний порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження, спрощено форми отримання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій тощо. Із початком відкритої збройної агресії, коли був уведений воєнний стан на всій території України, виникла необхідність додаткового регулювання забезпечення досудового розслідування в умовах особливого режиму.

КПК України був доповнений розділом IX1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» ще у 2014 році (Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції, 2014). Такі зміни фактично були наслідком неспроможності КПК в цілому регламентувати порядок дій учасників кримінальних процесуальних відносин в ситуаціях, що відрізняються від звичайних. В умовах дії особливих правових режимів законодавцем закріплений механізм досудового розслідування, з превалюванням державного інтересу, оскільки в умовах воєнного стану баланс між захистом прав конкретної особи та інтересами всіх громадян України (як сутності держави) вимагає зміни процедури внаслідок реагування законодавця на особливі умови, ризики для країни в умовах воєнного часу). Хоча науковці відмічають, що досягнення певного рівня згоди між державою і суспільством, за якого учасники відносин завжди й усім задоволені, є утопічним (Агамиров, 2015: 336). Зокрема, окремі повноваження слідчого судді що до надання дозволу (ухвали, санкції) на проведення негласних слідчих розшукових дій (далі НСРД) покладаються на керівника органу прокуратури, а подання клопотання що до дозволу на проведення таких дій – на прокурора, який є процесуальним керівником досудового розслідування (що виглядає дещо сумнівно з точки зору розподілу компетенції що до контролю за додержанням прав громадянина). Але ми погоджуємося з дослідниками, які вважають, що в умовах такої конфронтації, досягнення балансу залежить від вибору тих цінностей, захист яких на даний момент з тих чи інших причин є першочерговим (Трофименко, 2017: 28–29).

Необхідно зазначити, що проблема полягає дещо в іншому. Попереднє застосування вказаної норми засвідчило недостатність її конкретизації, про що відмічається компетентними правниками. З одного боку, з метою забезпечення «режиму сприяння» досудовому розслідуванню в умовах воєнного стану законодавець наділяє прокурора ширшими правами (ніж в «стандартних» умовах), а з іншого – надзвичайність ситуації, у якій доводиться здійснювати досудове розслідування, обумовлює необхідність ретельної регламентації процесуальних дій учасників як досудового розслідування так власне і суб'єктів НСРД.

Науковці (Лазукова, 2018: 26) зазначають, що, після початку конфлікту з РФ у 2014 році було внесено лише одну зміну у КПК, що регламентувала проведення НСРД і яка фактично полягала у «заміщенні» особи яка надавала дозвіл на їх проведенні (Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції, 2014). І тільки після початку військової агресії у вигляді повномасштабних бойових дій, і відповідно появи нагальної необхідності в отриманні легітимного правового інструментарію для фіксації дій осіб, які вчинювали злочини в цих умовах почалися швидкі зміни нормативно – правового регулювання як окремих інститутів кримінального процесу взагалі так і інституту НСРД зокрема (Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану, 2022; Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» що до додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, 2022; Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам, 2022).

Слід зазначити, що поняття та сутність проведення НСРД в умовах дії особливих правових режимів практично не досліджувалися. Хоча в історії України виникали ситуації, в яких застосовувалися особливі режими досудового розслідування, але враховуючи суттєву відмінність між правовими режимами тих часів та його сучасного вигляду (зокрема стосовно проведення НСРД), можна стверджувати, що наукові розробки у цьому напрямку не здійснювалися. Ураховуючи складну ситуацію, яка склалася з повномасштабною збройною агресією зв'язку вторгненням російської федерації та введенням воєнного стану на всій території України (Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», 2022), нагальною постала потреба в удосконаленні правового регулювання проведення НСРД у надзвичайно складних умовах війни, що у свою чергу обумовлює необхідність дослідження попереднього досвіду функціонування кримінальних процесуальних норм права у схожих ситуаціях (періодах воєнного часу), та визначення на цій основі сучасного поняття та сутності проведення НСРД в умовах особливого режиму досудового розслідування.

Основна частина. Науковці, що здійснювали дослідження стосовно проведення НСРД взагалі, та в умовах особливого режиму досудового розслідування зокрема, висловлювали ряд думок, оцінюючи тенденції розвитку зазначеного інституту кримінального процесу. Частина з науковців розглядала: прокурорський нагляд за проведенням НСРД у кримінальному провадженні (Кравченко, 2016: 201); реалізацію функцій процесуального керівника прокурором при прийнятті рішення про проведення НСРД (Гагач, 2015: 12–24); реалізацію функцій судового контролю при проведенні НСРД (Полюхович, 2017: 219); підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій (Тагієв, 2015: 233–239) особливості реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні НСРД (Сало, 2018: 254); проблемні питання постановлення ухвал про проведення негласних слідчих (розшукових) дій (Сергеева, 2014: 177–186); становлення інституту негласного розслідування в системі кримінальної юстиції України (Tarasenko et al., 2021: 462–474); використання інструментарію оперативно-розшукової діяльності у процесі досудового розслідування (Tarasenko et al., 2021: 105–112), частково торкаючись досліджуваних проблемі під час дії особливих режимів досудового розслідування (в основному під час і в місці проведення АТО).

Більш конкретно дослідження стосовно тематики нашої статті здійснювали науковці: І. В. Гловюк аналізував особливий режим досудового розслідування, в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції (заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України) (Гловюк та ін., 2022: 31); В. А. Завтур оцінював допустимість доказів, отриманих у порядку ст. 615 КПК України (Завтур, 2020: 269–274); О. В. Капліна виокремила проблеми застосування норм кримінального процесуального законодавства в умовах проведення АТО (Капліна, 2014: 46–51).

О. В. Лазукова, аналізуючи процеси нормотворення в «особливий» період, робить висновок, що розробка й прийняття нормативного підґрунтя, яке відповідало б потребам практики, здійснювалося здебільшого постфактум, тобто вже після виникнення екстраординарної ситуації; характеризувалися поспішністю та безсистемністю; було спрямоване на максимальне спрощення кримінальної процесуальної форми за рахунок звуження обсягу процесуальних гарантій, нехтування дотриманням прав людини та створення надзвичайних судових (або позасудових) органів (Лазукова, 2018: 26–28). Дослідження стосовно проблемних питань проведення негласних слідчих розшукових дій в умовах особливого режиму досудового розслідування у комплекс і не здійснювалося.

Матеріал і методи досліджень. У науковій статті досліджуються наукові погляди та становлення правового регулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час особливого режиму досудового розслідування. Виокремлюються етапи нормативно-правового регулювання інституту використання «негласних засобів» під час досудового розслідування кримінального провадження. Проводиться системний аналіз положень щодо закріплення особливостей здійснення негласних слідчих (розшукових) дій під час особливого режиму досудового розслідування кримінального провадження. Вказане було досягнуто на основі використання методу порівняльного аналізу нормативних актів, прийняття яких передувало закріпленню здійснення досудового розслідування під час дії особливих режимів. Використання логіко-юридичного методу надало можливість визначити сутність та поняття проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час особливого режиму досудового розслідування кримінального провадження.

Результати та їх обговорення. Досліджуючи історію інституту права, що розглядається, науковці зазначають, що взагалі законодавцем закріплений єдиний режим досудового розслідування для трьох різних за своєю правовою природою особливих правових режимів воєнного, надзвичайного стану або АТО (Лазукова, 2018: 28–29), але оскільки в сучасних умовах реалізується особливий правовий режим воєнного стану, то саме його сутність та поняття ми розглядаємо.

Для дослідження сучасного стану функціонування та відповідно сутності НСРД в умовах воєнного часу, вважаємо за необхідне стисло виокремити історичну ретроспективу етапів розвитку НСРД (або їх аналогів) в умовах воєнного (або інших надзвичайних станів) часу минулих років.

У перший період – перебування України в складі Російської імперії, кримінальне судочинство здійснювалося за Статутом кримінального судочинства, в якому на законодавчому рівні були закріплені такі слідчі, дії як огляд, виїмка поштової або телеграфної кореспонденції, які проводилися уповноваженими особами під час попереднього слідства (ця дія мала «негласний характер», проводилася на підставі рішення судового слідчого, постановленого за зверненням прокурора). Внаслідок виникнення революційної (фактично – надзвичайної)

ситуації, що проявлялася у вигляді терористичних актів (вбивства вищих посадових осіб, експропріація державних коштів, організація масових заворушень), яка стала формуватися орієнтовно з 1881 року, після вбивства російського імператора Олександра II (що було вчинено членами терористичної організації «Народна воля») і у подальшому у період подій 1905–1907 рр. було закріплено на законодавчому рівні спрощена процесуальна форма кримінального провадження (Цвік, Петришин, 2008: 465) (військово-польові суди; розгляд справ у строк 48 годин; відсутність захисника та обвинувача (Полянський, 1958: 198–211)) – подібний механізм діяв також і у часи першої світової війни. Негласні дії проводилися не на підставі рішення судового слідчого, а тільки за погодженням з прокурором.

Другий період полягає у розвитку кримінальних процесуальних правовідносин у період 1917–1921 рр. (тобто фактично теж надзвичайною ситуацією – революція та громадянська війна) і характеризується створенням революційних трибуналів (Цвік, Петришин, 2008: 415), у вересні 1922 р.; створення у структурі органів дізнання специфічного суб'єкта досудового розслідування – Державного політичного управління, у підслідних справах якого передбачалася можливість допиту захисника як свідка у тому разі, якщо буде встановлено, що йому що-небудь відомо про контрреволюційні злочини та військово-шпигунство (Лазукова, 2018: 20). Прийнятим у 1922 р. КПК Української РСР (ч. 5 ст. 23), також було закріплено посади слідчих, які мали право самостійно проводити виїмку поштово-телеграфної кореспонденції, на підставі дозволу прокурора (ст. ст. 189–191 КПК Української РСР 1922 р. (Михайленко, 1966: 831) та ст. ст. 184–185 КПК Української РСР 1927 р. (Михайленко, 1967: 929). Тобто на цьому етапі спостерігаємо – надання окремих повноважень на проведення «негласних дій» специфічним суб'єктам, самостійність суб'єктів досудового розслідування що прийняття рішення що до їх проведення.

Третій етап характеризується не стільки явно вираженим надзвичайним станом (який склався за об'єктивних обставин), а створенням його штучно тоталітарним правлячим режимом. Постановою Всеукраїнського центрального виконавчого комітету від 9 грудня 1934 р. «Про внесення змін до кримінально-процесуального кодексу УРСР» встановлено відмінний від загального порядок провадження у справах про підготовку або здійснення терористичних актів (слідство у повинно було закінчуватися у строк до 10 днів; обвинувальний висновок вручався обвинуваченому за одну добу до розгляду справи у суді; справа слухалася без участі сторін; касаційне оскарження вироків не допускалося; вирок до вищої міри покарання виконувався відразу ж після винесення вироку) (Михайленко, 1967: 641–642). «Негласні дії» у цих справах взагалі не потребували санкцій, а результати надавалися у запечатаних конвертах голові суду (який мав допуск до державної таємниці), який приймав рішення на їх підставі.

Четвертий етап є більш знаковим з точки зору наближення до сучасних реалій воєнного стану – у період Другої світової війни було закріплено ряд особливих, виняткових кримінальних процесуальних правил, що стосувалися: підслідності (військовим трибуналам були підсудні всі справи про злочини, вчинені військовослужбовцями, військовополоненими; на їх розгляд передано справи про поширення неправдивих чуток, що збуджують тривогу серед населення, а також справи про злочини, за які постановами уряду встановлена відповідальність «за законами воєнного часу»); територіальної підсудності кримінальних справ (у зв'язку з: неможливістю етапування обвинуваченого в суд за місцем вчинення злочину, тимчасовою евакуацією населення з окремих місцевостей); скорочення строків дізнання й слідства, яке досягалося спрощенням процедури (15-денний строк замість загального для всіх категорій строку 2 місяці; справи про бандитизм і крадіжку, а також злочини, вчинені неповнолітніми розслідувалися протягом 10 днів); процесуальної самостійності слідчих та осіб, які провадили дізнання при порушенні кримінальних справ (без санкції вищих прокурорів) (Шатилов, 2011: 94); застосування заочного порядку кримінального судочинства (суд обмежувався показаннями, наданими під час розслідування (Исаев и др., 1948: 33–34), без виклику свідків до суду).

Тобто на цьому етапі не було передбачено порядок отримання дозволів що до проведення «негласних дій»; з'явилися особливі умови для досудового розслідування (підсудність, заочний порядок); виокремлені суб'єкти, відносно яких застосовувався цей особливий порядок.

На зазначених етапах норми права, які регламентували правовідносини в особливих умовах, складали саме спеціальні норми військово-процесуального законодавства. З виникненням різного виду «цивільних» (соціально-політичних) конфліктів, що обумовлювали надзвичайний стан, ці норми трансформувалися у кримінальні процесуальні правовідносини.

П'ятий етап, що відбувався на тлі ліберальних реформ з прийняттям КПК (1960 р.), характеризується «закладенням основ» для закріплення права слідчого самостійно або за його дорученням органом дізнання (оперативним підрозділом) проводити арешт кореспонденції, її виїмки в поштово-телеграфних установах як слідчої дії (за КПК України 1960 р.) на підставі постанови суду за поданням слідчого (ст. 187) (Кримінально-процесуальний кодекс України, 1960).

На шостому етапі, 21 червня 2001 р. в КПК України 1960 р. було внесено зміни до ст. 187 «Накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку» та доповнено ст. 187-1 «Огляд і виїмка кореспонденції та дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку», якою передбачався огляд та виїмка кореспонденції, зняття інформації з каналів зв'язку та дослідження цієї інформації (Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України, 2001), а начальник (керівник) слідчого підрозділу мав право надати вказівку оперативному підрозділу здійснити заходи, у т.ч. з метою забезпечення проведення слідчих дій «прихованого характеру», як приклад, встановити номер телефону для проведення зняття інформації з каналів зв'язку. Також до ч. 2 ст. 65 і ч. 3 ст. 66 КПК України 1960 р. внесено доповнення, згідно з якими

протоколи оперативно-розшукових заходів з додатками, одержані в установленому порядку, вперше було визнано джерелами доказів у кримінальному провадженні, а такий оперативно-розшуковий захід, як «зняття інформації з каналів зв'язку» згідно зі статтею 187 КПК України безпосередньо наділений статусом слідчої дії (тобто формально – «негласною дією»). Звісно у період цих етапів не виникало надзвичайних ситуацій, які б потребували здійснення досудового розслідування в особливому режимі, але ми їх виокремлюємо свідомо, оскільки вони ілюструють поступове уведення методів негласної роботи (оперативно-розшукових заходів) до відкритого публічного кримінального процесу.

На сьомому етапі (з 2012 р.) відбувається «процесуалізація» «негласних дій», розроблюється та приймається новий КПК України (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012), який фактично ознаменував становлення та закріплення інституту НСРД в їх сучасному вигляді.

З 2014 року, з початком збройної агресії російської федерації починається восьмий етап, оскільки саме уведення надзвичайного стану в окремих районах (у зоні проведення спочатку АТО, а потім проведення операції об'єднаних сил), обумовили ряд змін у КПК України стосовно проведення НСРД. Зазначені зміни були обумовлені рядом факторів (які у свою чергу створили певні умови), частина з яких реалізувалася відразу після початку агресії, а частина – проявлялася поступово, з появою необхідності проводити НСРД у зоні АТО, та виникнення ряду проблем законодавчого (процесуального) та тактичного характеру у ході їх проведення.

До зазначених факторів ми відносимо: втрату правоохоронними органами контролю над окремими територіями України, що призвело до неможливості виконання функціональних обов'язків судами; фізична відсутність легітимних органів правопорядку на непідконтрольних територіях, що обумовило неможливість фізичного доступу для проведення ряду НСРД; небезпека для суб'єктів проведення НСРД, що унеможливило як проведення НСРД, так і здійснення досудового розслідування в цілому; неможливість проведення ряду НСРД та можливість уникнення покарання (або взагалі – притягнення до кримінальної відповідальності) у зв'язку з міграцією осіб на непідконтрольні Україні території; руйнування будівель (приміщень) правоохоронних органів і як наслідок – знищення кримінальних процесуальних документів; які необхідні для проведення НСРД; фізична відсутність суддів, які надають дозвіл на проведення НСРД у зоні бойових дій, що обумовило необхідність змінити порядок отримання таких дозволів; обмежені можливості правоохоронних органів, що змушує залучати до проведення НСРД інших суб'єктів, процесуальна процедура залучення яких наразі не визначена; різке зростання рівня злочинів, які вчинюються комбатантами, членами ДРГ – тобто тим особами отримання інформації (необхідною для проведення НСРД відносно них) про яких є утрудненою (оскільки правоохоронна система не «притосована» до таких дій); відсутність відповідних правових норм (або їх пристосованість до умов «мирного» часу, що обумовлює необхідність швидкого створення правової бази для проведення НСРД в умовах воєнного часу; відсутність досвіду проведення НСРД в умовах дії особливих правових режимів; домінування завдання що до захисту прав і законних інтересів особи від кримінальних правопорушень над завданням захисту суспільства та держави зумовлюється демократичним вектором кримінальної процесуальної політики, гармонізацією кримінального процесуального законодавства з європейськими стандартами) з одночасною зміною пріоритетів, викликаних першочерговою необхідністю захисту держави в умовах збройної агресії, і як умова – встановлення зумовлених надзвичайною ситуацією певних обмежень прав і законних інтересів учасників кримінального провадження у зв'язку з превалюванням публічного інтересу (Лазукова, 2018: 108); віднесення деяких осіб (наприклад, військовослужбовців РФ) до суб'єктів, дії яких кваліфікуються за КК України тільки у разі вчинення ними кримінальних злочинів, а власне бойові дії до таких не відносяться, що обумовлює використання для виокремлення підстав проведення НСРД інших правових джерел (окрім КК, КПК України); обмеження дії нормативних актів (що регламентують проведення НСРД в особливих умовах) у часі, оскільки уведення воєнного стану, та/або об'єктивна неможливість виконання слідчим суддею своїх повноважень – це є тимчасові умови, які повинні бути чітко визначатися нормативними актами; обмеження дії нормативних актів (що регламентують проведення НСРД в особливих умовах) у просторі, оскільки однією з умов прийняття рішення прокурором про проведення НСРД є об'єктивна неможливість виконання конкретним слідчим суддею своїх повноважень (тобто на певній території, а не у межах всієї країни, де уведено воєнний стан) – це також є тимчасовими умовами, які повинні бути чітко визначатися нормативними актами.

Наявність зазначених факторів обумовило внесення відповідних змін стосовно проведення досудового розслідування, а також здійснення НСРД в особливих умовах воєнного стану. Спочатку зміни були внесені у КПК України, який було доповнено Розділом IX1 такого змісту: «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» та ст. 615. (Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції) відповідно яких на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 163, 164, 234, 235, 247 та 248 цього Кодексу (тобто що до надання дозволу на проведення НСРД) повноваження виконує відповідний прокурор (Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції, 2014).

Такі зміни піддавалися помірній критиці з боку як правоохоронців, так і міжнародних експертів (Джеремі МакБрайд, 2014), зокрема у частині дискреційних повноважень прокурора, який фактично є керівником

досудового розслідування і повинен був звертатися з клопотанням (що до проведення НСРД) до слідчого судді, а оскільки прокурор фактично в особливих умовах виконує функції слідчого судді – то він фактично повинен сам собі надати дозвіл на проведення НСРД. У новій редакції зазначеної статті ці та ряд інших недоліків усунені. У Законі України від зазначено, що у разі введення в Україні або окремих її місцевостях (адміністративній території) воєнного стану, проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень (в тому числі і надання дозволу на проведення НСРД) – такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором (Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» що до додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, 2022).

Науковці зазначають, що негласність слідчих (розшукових) дій означає особливий порядок їх підготовки, проведення, зберігання та використання отриманих результатів у режимі прихованості до певного часу від інших осіб, які не причетні до їх проведення (Колесник, 2013: 130). Особливий порядок означає, що він повинен чітко визначений у нормативних актах, оскільки НСРД – це, в основному втручання у приватне спілкування, чи обмеження ряду конституційних прав громадян. В певному сенсі – уведення «негласних дій» у поле регулювання КПК (публічне, відкрите і прозоре) означало «угоду» між державою та громадянином, відповідно якої громадянське суспільство «погоджувалося» на обмеження прав окремих громадян (у чітко визначених законом випадках – наприклад підозра конкретної особи у вчиненні злочину) в обмін на «обіцянку» держави забезпечити безпеку громадян шляхом проведення певних заходів – у нашому випадку НСРД. Але для виконання умов такої обіцянки (і це передбачало обов'язкове виконання) був передбачений судовий контроль, виходячи з тих міркувань що і слідчий і оперативний працівник і прокурор – особи зацікавлені, оскільки представляють сторону обвинувачення, а суддя – має нейтральну позицію і може забезпечити неупереджене рішення щодо надання дозволу на проведення НСРД. На час такої «угоди» між державою та громадянином жоден законодавець не міг передбачити що виникне необхідність проведення НСРД в умовах бойових дій. Саме тому зазначені норми створюються в умовах «цейтноту», що не дозволяє заздалегідь прорахувати всі нюанси їх реалізації. Хоча формально зміна в умовах особливого режиму досудового розслідування (стосовно проведення НСРД) відбулася шляхом заміни особи, яка надає дозвіл на проведення НСРД (слідчий суддя замінений на керівника органу прокуратури), але ці зміни потягли за собою необхідність змін, внесення коректив у ряд інших нормативних актів, що проявилися тільки під час їх практичного застосування. Саме для таких кореляцій і створення теоретичної бази на їх підставі ми вважаємо за необхідне визначити сутність проведення НСРД під час воєнного стану.

Здійснення повноважень прокурором щодо надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій припустимо тільки за умови виконання трьох умов, а саме: на місцевості діє правовий режим воєнного стану; якщо слідчий суддя не має об'єктивної можливості виконати повноваження у встановлені КПК строки; клопотання слідчого повинно бути погоджене з прокурором; дозвіл надає керівник органу прокуратури (який виконує повноваження слідчого судді).

Враховуючи зазначене, проведення НСРД в умовах особливого режиму досудового розслідування – це процедура ухвалення керівником органу прокуратури та проведення слідчих (розшукових) дій, які здійснюються із застосуванням сил та засобів, відомості про факт і методи проведення яких не підлягають розголошенню в умовах дії воєнного, надзвичайного стану, іншої правової ситуації, що характеризується рядом факторів дестабілюючого характеру, які обумовлюють об'єктивну неможливість слідчого судді виконувати повноваження у встановлені законом строки.

Висновки. Проведення досудового розслідування за загальними нормами кримінального процесуального законодавства в умовах воєнного стану значно утруднюється, тому в умовах дії особливого правового режиму регламентація досудового розслідування зазнавала суттєвих змін. Сутність проведення НСРД в умовах особливого правового режиму досудового розслідування полягає у встановленні підстав, які обумовлюють певні кримінальні процесуальні процедури на проведення негласних слідчих розшукових дій, змісті заходів отримання дозволу на їх проведення в умовах особливого правового режиму (який встановлюється окремим Законом на певній території), суб'єктному складі органів (осіб), які здійснюють ухвалення рішення, клопотання та надання дозволу на проведення НСРД. Необхідність запровадження проведення НСРД в особливому режимі досудового розслідування обумовлюється екстраполяцією впливу надзвичайних ситуацій різного виду (утруднення діяльності правоохоронних органів, зміна обстановки на певній території, неможливість проведення процесуальних дій) на кримінальну процесуальну діяльність в результаті чого слідчий суддя втрачає об'єктивну можливість виконувати свої функціональні обов'язки у кримінальному провадженні у встановлені законом строки щодо надання дозволу (ухвалення рішення) на проведення НСРД, внаслідок чого зазначені функції виконує керівник органу прокуратури.

Список використаних джерел:

1. Агамиров К. В. Юридическое прогнозирование как фундамент развития правовой системы: монография. М. : РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2015. 380 с.
2. Гагач В. А. Процесуальне керівництво прокурора при прийнятті рішення про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. Спецвип. 2015. № 1. С. 12–24.

3. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. *Електронне видання* (станом на 25 березня 2022 р.). Львів-Одеса, 2022. 31 с. URL: <https://justtalk.com.ua/post/naukovo-praktichnij-komentar-do-statti-615-kriminalnogo-protsesualnogo-kodeksu-ukraini>
4. Завтур В. А. Оцінка допустимості доказів, отриманих у порядку ст. 615 КПК України. *Правове життя сучасної України*: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 269–274.
5. Исаев М. М., Карев Д. С., Утевский Б. С. Советское право в период Великой Отечественной войны: в 2 ч. / Всесоюз. ин-т юрид. наук М-ва юстиции СССР. М. : Юрид. изд-во М-ва юстиции СССР, 1948. Ч. 2: Уголовное право. Уголовный процесс / под ред. И. Т. Голякова. 214 с.
6. Капліна О. В. Проблеми застосування норм кримінального процесуального законодавства в умовах проведення АТО. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали пост. діюч. наук.-практ. семінару, 17 жовт. 2014 р. Харків, 2014. Вип. 6. С. 46–51.
7. Колесник В. А. Суб'єкти здійснення та класифікація негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 129–134.
8. Коментарі щодо Закону України «Про внесення змін до Закону України про боротьбу з тероризмом» і Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану та у районі проведення антитерористичної операції», підготовлено на основі коментарів: Джеремі МакБрайда, консультанта Ради Європи (29 верес. 2014 р.). URL: <https://rm.coe.int/16802e75b2>
9. Кравченко О. Є. Прокурорський нагляд за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2016. 201 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90–91. 19 трав.
11. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 № 1001-05. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1961. № 2. Ст. 15.
12. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2018. 263 с.
13. О внесении изменений в уголовно-процессуальный Кодекс УССР: Постановление Всеукраинского Центрального Исполнительного Комитета от 9 декабря 1934 г. Борьба с преступностью в Украинской ССР: в 2 т. / автор очерка и сост. П. П. Михайленко. К.: Киевская высшая школа МОП УССР, 1967. Т. 2: 1926–1967 гг. С. 641–642.
14. Полохович О. І. Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2017. 219 с.
15. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / за заг. ред.: М. В. Цвік, О. В. Петришин. Харків: Право, 2008. Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування та розвитку правової системи України. 728 с.
16. Полянський Н. Н. Царские военные суды в борьбе с революцией 1905–1907 гг. М.: Изд-во Москов. ун-та, 1958. 240 с.
17. Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України: Закон України 21 черв. 2001 р. № 2533-III. *Голос України*. 2001. № 116. 5 лип.
18. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2137-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
19. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» що до додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 3 берез. 2022 р. № 2111-IX URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
20. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: Закон України від 12 серп. 2014 р. № 1631-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 39. Ст. 2008.
21. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квіт. 2022 р. № 2201-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
22. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
23. Сало О. М. Реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2018. 254 с.
24. Сергеева Д. Б. Проблемні питання постановлення ухвал про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Вип. 1. С. 177–186.
25. Тагієв С. Р. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Запорізького національного університету*. Юридичні науки. 2015. № 2(1). С. 233–239.
26. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації кримінального процесу України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 437 с.
27. Уголовно-процесуальний кодекс УССР от 20 июл. 1927 р., утвержденный ВУ ЦИК (введен в действие с 15 сент. 1927 г.). Борьба с преступностью в УССР: авторские очерки и сборник документов профессора П. П. Михайленко. К., 1967. Т. 2: 1926–1967 pp. 929 с.

28. Уголовно-процессуальный кодекс УССР от 13 сент. 1922 р., утвержденный ВУ ЦИК. Борьба с преступностью в УССР: авторские очерки и сборник документов профессора П. П. Михайленко. К., 1966. Т. 1. 1917–1925 pp. 831 с.
29. Шатилов С. П. Влияние на правоохранительную функцию изменений законодательства в годы Великой Отечественной войны. *Вестник Алтайской академии экономики и права*. 2011. № 1. С. 92–96.
30. Tarasenko O., Shevchishen A., Yermakov Y., Mirkovets D., Diakin Y. Use of intelligence tools during pre-trial investigation. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10, № 45. (September). P. 105-112. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1749>. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.11>
31. Tarasenko O., Tsutskiridze M., Shevchishen A., Yermakov Y., Mirkovets D. Establishment of the institution of covert investigation in the criminal justice system of Ukraine. *Cuestiones Políticas*. 2021. Vol. 39. № 69 (Julio-Diciembre). P. 462-474. (Венецуела). from: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/36249>. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.29/>

References:

1. Agamirov, K. V. (2015). Iuridicheskoe prognozirovanie kak fundament razvitiia pravovoi sistemy [Legal forecasting as the foundation of the development of the legal system]: monografiia. M.: REU im. G. V. Plekhanova. 380 p. [in Russian].
2. Hahach, V. A. (2015). Protseualne kerivnytstvo prokurora pry pryiniatti rishennia pro provedennia slidchikh (rozshukovykh) ta nehlasnykh slidchikh (rozshukovykh) dii [Procedural management of the prosecutor when making a decision to conduct investigative (search) and covert investigative (search) actions]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, 1. P. 12–24. [in Ukrainian].
3. Hloviuk, I., Teteriatnyk, H., Rohalska, V., Zavtur, V. (2022). Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia, sudovoho rozghliadu v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provedennia antyterorystychnoi operatsii chy zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii ta/abo inshykh derzhav proty Ukrainy: naukovopraktychni komentari Rozdilu IX-1 Kryminalnoho protseualnoho kodeksu Ukrainy [Special regime of pre-trial investigation, trial in conditions of war, state of emergency or in the area of anti-terrorist operation or measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation and/or other states against Ukraine: a scientific and practical commentary on Section IX-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Elektronne vydannia*. Stanom na 25 bereznia 2022. Lviv–Odesa, 31 p. URL: <https://justtalk.com.ua/post/naukovo-praktychnij-komentar-do-statti-615-kryminalnogo-protseualnoho-kodeksu-ukraini> [in Ukrainian].
4. Zavtur, V. A. (2020). Otsinka dopustymosti dokaziv, otrymanykh u poriadku st. 615 KPK Ukrainy [Assessment of the admissibility of evidence obtained in accordance with Art. 615 of the CPC of Ukraine]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: u 3 t. : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 15 trav. 2020 r.) / vidp. red. M. R. Arakelian*. Odesa: Helvetyka, 3. P. 269–274. [in Ukrainian].
5. Isaev, M. M., Karev, D. S., Utevskaia, B. S. (1948). Sovetskoe pravo v period Velikoi Otechestvennoi voiny [Soviet law in the period of the Great Patriotic War]: v 2 ch. / Vsesoiuz. in-t iurid. nauk M-va iustitsii SSSR. M.: Iurid. izd-vo M-va iustitsii SSSR, Ch. 2: Ugolovnoe pravo. Ugolovnyi protsess / pod red. I. T. Goliakova. 214 p. [in Russian].
6. Kaplina, O. V. (2014). Problemy zastosuvannia norm kryminalnoho protseualnoho zakonodavstva v umovakh provedennia ATO [Problems of application of norms of criminal procedural legislation in the conditions of ATO]. *Dosudove rozsliduvannia: aktualni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy post. diuch. nauk.-prakt. seminaru (Kharkiv, 17 zhovt. 2014 r.)*. Kharkiv, Vyp. 6. P. 46–51. [in Ukrainian].
7. Kolesnyk, V. A. (2013). Subiekty zdiisnennia ta klasyfikatsiia nehlasnykh slidchikh (rozshukovykh) dii [Subjects of implementation and classification of covert investigative (search) actions]. *Yurydychni chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 1. pp. 129–134. [in Ukrainian].
8. Dzheremi, MakBraid (komentarii) (2014). Kommentari shchodo Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy pro borotbu z teroryzmom» i Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protseualnoho kodeksu Ukrainy shchodo osoblyvoho rezhymu dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu ta u raioni provedennia antyterorystychnoi operatsii» [Comments on the Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine on Combating Terrorism" and the Law of Ukraine "On Amendments to the Criminal Procedural Code of Ukraine Regarding the Special Regime of Pre-Trial Investigation in Conditions of War, State of Emergency and in the Area of Anti-Terrorist Operation"]. (29 veres. 2014 r.). URL: <https://rm.coe.int/16802e75b2>. [in Ukrainian].
9. Kravchenko, O. Ye. (2016). Prokurorskyi nahliad za provedenniam nehlasnykh slidchikh (rozshukovykh) dii u kryminalnomu provadzhenni [Prosecutor's supervision over the conduct of secret investigative (detective) actions in criminal proceedings]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kh. 201 p. [in Ukrainian].
10. Kryminalnyi protseualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] vid 13 kvit. 2012 r. № 4651-VI. *Holos Ukrainy*. 2012. № 90–91. 19 trav. [in Ukrainian].
11. Kryminalno-protseualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] vid 28 hrud. 1960 r. № 1001-05. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*. 1961. № 2. St. 15. [in Ukrainian].
12. Lazukova, O. V. (2018). Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provedennia antyterorystychnoi operatsii [Special regime of pre-trial investigation in conditions of war, state of emergency or in the area of anti-terrorist operation]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kharkiv. 263 p. [in Ukrainian].
13. Mikhailenko, P. P. (1967). O vnesenii izmenenii v ugolovno-protsesualnyi Kodeks USSR [On Amendments to the Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR]: Postanovlenie Vseukrainskogo Iсполnitelnogo Komiteta ot 9 dekabria 1934 g. *Borba s prestupnostiu v Ukrainskoi SSR: v 2 t. K.: Kievskaiia vysshaia shkola MOOP USSR, 2: 1926–1967 gg. P. 641–642*. [in Russian].

14. Poliukhovych, O. I. (2017). Sudovyi kontrol pry provedenni nehlasykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Judicial control during secret investigative (search) actions]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09 Kh. 219 p. [in Ukrainian].
15. Tsvik, M. V., Petryshyn, O. V. (red.). (2008) Pravova systema Ukrainy: istoriia, stan ta perspektyvy [The legal system of Ukraine: history, state and prospects]: u 5 t. Kharkiv: Pravo, 1: Metodolohichni ta istoriko-teoretychni problemy formuvannia ta rozvytku pravovoi systemy Ukrainy. 728 p. [in Ukrainian].
16. Polianskii, N. N. (1958). Tearskie voennye sudy v borbe s revoliutciei 1905–1907 gg. [Tsarist military courts in the fight against the revolution of 1905–1907]. M.: Izd-vo Moskov. un-ta. 240 p. [in Russian].
17. Pro vnesennia zmin do Kryminalno-protseusualnogo kodeksu Ukrainy [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy 21 cherv. 2001 r. № 2533-III. *Holos Ukrainy*. 2001. № 116. 5 lyp. [in Ukrainian].
18. Pro vnesennia zmin do Kryminalnogo protseusualnogo kodeksu Ukrainy ta Zakonu Ukrainy «Pro elektronni komunikatsii» shchodo pidvyshchennia efektyvnosti dosudovoho rozsliduvannia «za hariachymy slidamy» ta protyidii kiberatakam [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Electronic Communications" regarding increasing the effectiveness of pre-trial investigation "on hot tracks" and countering cyberattacks]: Zakon Ukrainy vid 15 berez. 2022 r. № 2137-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. [in Ukrainian].
19. Pro vnesennia zmin do Kryminalnogo protseusualnogo kodeksu Ukrainy ta Zakonu Ukrainy «Pro poperednie uviaznenntia» shcho do dodatkovoho rehuliuвання zabezpechennia diialnosti pravookhoronnykh orhaniv v umovakh voiennoho stanu [On Amendments to the Criminal Procedural Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Pretrial Detention" regarding additional regulation of law enforcement activities under martial law]: Zakon Ukrainy vid 3 berez. 2022 r. № 2111-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. [in Ukrainian].
20. Pro vnesennia zmin do Kryminalnogo protseusualnogo kodeksu Ukrainy shchodo osoblyvoho rezhymu dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provedennia antyterorystychnoi operatsii [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the special regime of pre-trial investigation in conditions of war, state of emergency or in the area of an anti-terrorist operation]: Zakon Ukrainy vid 12 serp. 2014 r. № 1631-VII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2014. № 39. St. 2008. [in Ukrainian].
21. Pro vnesennia zmin do Kryminalnogo protseusualnogo kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia poriadku zdiisnennia kryminalnogo provadzhenntia v umovakh voiennoho stanu [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the improvement of the procedure for carrying out criminal proceedings under martial law]: Zakon Ukrainy vid 14 kvit. 2022 r. № 2201-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. [in Ukrainian].
22. Pro zatverdzhennia Ukazu Prezidenta Ukrainy «Pro vvvedennia voiennoho stanu v Ukraini» [On the approval of the Decree of the President of Ukraine "On the introduction of martial law in Ukraine"]: Zakon Ukrainy vid 24 liut. 2022 r. № 2102-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. [in Ukrainian].
23. Salo, O. M. (2018). Realizatsiia povnovazhen kerivnykom orhanu dosudovoho rozsliduvannia pry provedenni nehlasykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Implementation of powers by the head of the pre-trial investigation body when conducting covert investigative (search) actions]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Irpin. 254 p. [in Ukrainian].
24. Serhieieva, D. B. (2014). Problemni pytannia postanovlennia ukhval pro provedennia nehlasykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Problematic issues of passing resolutions on conducting secret investigative (search) actions]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnogo universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*, Vyp. 1. P. 177–186. [in Ukrainian].
25. Tahiiiev, S. R. (2015). Pidstavy provedennia nehlasykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Grounds for conducting secret investigative (research) actions]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu*. Yurydychni nauky, 2(1). P. 233–239. [in Ukrainian].
26. Trofymenko, V. M. (2017). Teoretychni ta pravovi osnovy dyferentsiatsii kryminalnogo protsesu Ukrainy [Theoretical and legal bases of differentiation of the criminal process of Ukraine]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.09 / Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv. 437 p. [in Ukrainian].
27. Mikhailenko, P. P. (1967). Ugolovno-protseusualnyi kodeks USSR ot 20 iiul. 1927 r., utverzhdenntyi VU TcIK (vvveden v deistvie s 15 sent. 1927 g.). Borba s prestupnostiu v USSR: avtorskie ocherki i sbornik dokumentov profesora P. P. Mikhailenko [Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR dated July 20, 1927, approved by the Higher Education Central Committee (put into effect on September 15, 1927). The fight against crime in the Ukrainian SSR: author's essays and a collection of documents by Professor P. P. Mykhaylenko]. K., T. 2: 1926–1967 rr. 929 p. [in Russian].
28. Mikhailenko, P. P. (1966). Ugolovno-protseusualnyi kodeks USSR ot 13 sent. 1922 r., utverzhdenntyi VU TcIK. Borba s prestupnostiu v USSR: avtorskie ocherki i sbornik dokumentov profesora P. P. Mikhailenko [The Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR dated September 13, 1922, approved by the Central Higher Education Institution. The fight against crime in the Ukrainian SSR: author's essays and a collection of documents by Professor P. P. Mykhaylenko]. K., T. 1. 1917–1925 rr. 831 p. [in Russian].
29. Shatilov, S. P. (2011). Vliianie na pravookhranitelnuuu funktsiiu izmenenii zakonodatelstva v gody Velikoi Otechestvennoi voiny [The influence on the law enforcement function of legislative changes during the Great Patriotic War]. *Vestnik Altaiskoi akademii ekonomiki i prava*, 1. P. 92–96. [in Russian].
30. Tarasenko O., Shevchishen A., Yermakov Y., Mirkovets D., Diakin Y. (2021). Use of intelligence tools during pre-trial investigation. *Amazonia Investiga*, Vol. 10, № 45. (September). 105–112. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1749>. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.11>. [in English].
31. Tarasenko O., Tsutskiridze M., Shevchishen A., Yermakov Y., Mirkovets D. (2021). Establishment of the institution of covert investigation in the criminal justice system of Ukraine. *Cuestiones Políticas*, Vol. 39, № 69 (Julio-Diciembre), 462–474. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/36249>. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.29/> [in English].